

כשהצפרדע מלמדת פרק בהלכות קריאת שמע...

"הקורא את שמע ולא השמיע לאוזנו ילא" וברכות טו,א

מצעי אבותי

הרב ר' חיים קנייבסקי שליט"א, בנו
של הגאון הסטריטור זצ"ל [ר' יצחק
ישראל בעל הקהילות יצחק] וחתנו
של הגר"ש אפשייב זצ"ל.

מזדווגו של ר' חיים פרוסה על הציר
בני ברק ומש יוצאת לכל הצולמ
כאלו.

חיבורים רבים בכל ענפי התורה חיבר
ופינהם: דרך אמונה - חיבור הלכתי
מקיף על הלכות זרעים, אורחות
מוסר ופסוק על ירושלים וארץ ספרים
אין ק"ו.

מש ברכותיו של ר' חיים ידועות של
שבות ריקט, וזיקותו הרבה וזניחותו
ופטות הליכותיו נודעו הרבים.

הרבנית בת-שבע קנייבסקי זצ"ל
הייתה מש היא ידועה במרכותיה
ופדוקותה ופותר בחיבות הרבה שמה
הייתה מקבלת את פני המקריה
ומקשי פניה.

הלכה פסוקה היא שהקורא את שמע צריך להשמיע לאוזנו, דהיינו צריך לשמוע את
מה שמוציא מפיו, ואם לא שמע יצא ידי חובה.

שאלה מעניינת נשאל הגאון ר' חיים קנייבסקי שליט"א, מה דין אדם המתפלל במקום
רועש ומשמיע לאוזנו, אך מחמת הרעש אינו שומע בפועל את מה שיוצא מפיו, אמנם
אם היה הוא במקום פחות רועש ודאי שהיה שומע את עצמו. או במילים אחרות, האם
דין משמיע לאוזנו הוא דין שהקורא ישמע את דבריו או שידבר דיבור כזה שישמע
ולאו דוקא שישמע בפועל.

התשובה שהשיב הגר"ח שליט"א מרתקת במקוריותה, מקורה דווקא מהצפרדע...
כשמה התפלל לקב"ה להסיר את הצפרדעים מפרעה וממצריים מתבטא הפסוק
בלשון "ויצעק משה אל ה' על דבר הצפרדעים" [שמות ח' ח'] והתקשה בעל השפתי
חכמים מדוע שינה הכתוב רק במכת צפרדע לכתוב "ויצעק" משאר המכות שבהם
נאמר "ויעתר", השיב השפתי חכמים שהטעם משום הלכה הנלמדת בסוגייתנו
המתפלל צריך להשמיע לאוזנו והרי הצפרדעים היו צועקים ולכן הצריך משה להרים
את קולו כדי שאזנו ישמע. למדנו איפה, שהדין משמיע לאוזנו הוא שישמע בפועל את
דיבורו ולכן אדם המתפלל במקום שיש רעש רב או במקום שהציבור מגביהה קולו
ביותר בקריאת שמע צריך לשים לב גם הוא להוציא את דיבורו בקול באופן שישמע,
אמנם, כאמור, אם בדיעבד לא שמע יצא ידי חובתו.

האמור לעיל מהווה נפק"מ גם לכבד שמיעה. בהערות "ביצחק יקרא" למורנו הגר"א
נבנצל, שכבד שמיעה צריך לצעוק עד שישמיע לאוזנו. ולפ"ז חרש המדבר ואינו
שומע אינו יכול להשמיע לאוזנו לעולם.

יש להעיר שהגם שבדיעבד גם אם לא השמיע לאוזנו לא יצא מ"מ צריך להוציא
בשפתו ואם לא הוציא בשפתו לא יצא, הוצאה בשפתו פרושה לחתוך את המילים
בשפתיים ולא סגי בהנעתן בעלמא, שאם רק הניע שפתו לא יצא יד"ח.

הלכה כפשוטה - עיקרי ההלכות

- א. אדם העוסק במצווה ואינו פנוי לעסוק במצווה אחרת הן מחמת שהעיסוק אינו משאיר לו זמן, והן מחמת
טרדתו במצווה, פטור מהמצווה השנייה אפילו במצווה עוברת.
- ב. חובה לברך ברכות התורה בטרם הלימוד אולם אם לא ברך והתפלל כבר יצא בברכת אהבת עולם ובמקרה כזה
צריך ללמוד מיד לאחר התפילה.
- ג. כריעה צריכה להיות במילה "ברוך" וצריכה להיעשות בבית אחת כאילו הכוהו במקל, וזקיפה כשאומר שם ה' אז
זוקף גופו בנחת.
- ד. חובה מהתורה להזכיר יציאת מצריים ביום ובלילה, חובה זו מתקיימת בפרשת "ויאמר" הנאמרת בק"ש במילים
"אני ה' אלוהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצריים" ואם לא כיוון בזה באמת ואמונה.
- ה. כל המצוות צריכות כוונה, במצוות דאורייתא אם לא כוון לא יצא [למעט אופנים מסויימים] ובמצוות דרבנן
יצא. קריאת שמע מחייבת כוונה נוספת לעיכובא, פירוש המילים בפסוק שמע ישראל וכו' וקבלת עול מ"ש.
- ו. לכתחילה צריך להשמיע לאוזנו בק"ש, ובדיעבד יצא רק במידה והוציא בשפתו, צריך להאריך ב"ד" שבאחד
ולשים לב לא לחבר אותיות בפרשיות ק"ש.